

П. О. Чумак,
здобувач, Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

МАКРОЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Економічний розвиток України в останнє десятиріччя характеризується макроекономічною нестабільністю та суттєвою регіональною диференціацією. У процесі дослідження проаналізовано динаміку макроекономічних показників, на основі встановлених тенденцій визначено періоди та етапи економічного розвитку України. Встановлено особливості макроекономічної ситуації в областях на основі оцінки динаміки ВВП, темпів інфляції, тенденцій оплати праці, рівня безробіття. Визначено пріоритети регіональної політики України.

Economic development of Ukraine last decade is characterized by macroeconomic instability and significant regional differentiation. The study analyzed the dynamics of macroeconomic indicators, based on established trends defined periods and stages of economic development of Ukraine. Specific features of the macroeconomic situation in the regions based on an assessment of the dynamics of gross national product, rates of inflation, tendencies of payment, a rate of unemployment. Defined priorities of a Regional Policy of Ukraine.

Ключові слова: макроекономічна ситуація, макроекономічна стабільність, регіональна політика, внутрішній валовий продукт, внутрішній регіональний продукт, інфляція, заробітна плата, безробіття, консенсус-прогноз.

Key words: a macroeconomic situation, macroeconomic stability, the regional policy, an internal total product, an internal regional product, inflation, a salary, unemployment, a consensus-forecast.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Невизначеність та нестабільність — саме так сьогодні можна охарактеризувати макроекономічну ситуацію в Україні. Все це значно ускладнює прогнозування макроекономічних тенденцій, унеможлиблює розробку довгострокових економічних програм та стратегій. Тому аналіз макроекономічних показників та виявлення чинників, що на них впливає, буде залишатися не тільки актуальним, а й вкрай необхідним.

Ще однією із проблем економічного розвитку України є нерівномірний економічний розвиток регіонів. Внаслідок цього економічна криза, яка значною мірою охопила високорозвинуті регіони України, так глибоко торкнулася усієї національної економіки. В той же час її подолання стає неможливим без розвитку депресивних регіонів. Отже, зростає потреба у проведенні дослідження макроекономічної ситуації у регіонах України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасних умовах вітчизняні науковці розглядають наслідки фінансово-економічної кризи через оцінку макроекономічної ситуації. Дослідження основних мак-

роекономічних показників та оцінку взаємозв'язків між ними проводили з метою виявлення тенденцій розвитку економіки України здійснювали фахівці Інституту економіки та прогнозування НАН України, Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України під керівництвом акад. НАН України В. М. Гейця, науковці Національного інституту стратегічних досліджень Жаліло Я.А., Бабанін О.С., Белінська Я.В. та ін., а також Вершинін С.В., Лобунець В.І. [2; 3; 6; 9]. Регіональні дослідження також сьогодні привертають увагу вітчизняних учених. Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ та практичних аспектів регіональної економіки та регіональної політики здійснюють науковці інституту регіональних досліджень НАН України. Пріоритетними напрямками цих досліджень є: аспекти формування регіональної екологічної політики вивчають Кравців В.С., Фурдичко О.І., Стадницький Ю.І., Гулич О.І., проблеми розвитку промислового виробництва та підприємництва регіону досліджують Бойко Є.І., Войцеховський В.Б., Козоріз М.А., Побурко Я.О., Іщук С.О., Горин М.П., Люткевич О.М., особливу увагу проблемам зовнішньоекономічної діяльності та транскордонного співробіт-

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 1. Зведені макроекономічні показники України у 2000–2010 рр.*

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП, млн грн.	170070	204190	225810	267344	345113	441452	544153	720731	948056	914700	1094607
Приріст ВВП, %	5,85	9,15	5,21	9,57	12,08	2,70	7,30	7,90	2,10	-15,1	+19,6
ВВП на 1 мешканця, дол. США	624	788	886	1 057	1 378	1 843	2 324	7200	7500	6400	6655,5
Приріст ВВП на 1 мешканця, %	-	126,3	112,4	119,3	130,4	133,7	126,1	309,8	104,2	85,3	104,0
Індекс інфляції, %	125,68	106,13	99,49	108,26	112,28	110,30	111,65	116,55	122,34	112,3	109,1
Оборот роздрібної торгівлі у % до минулого року	108,1	113,7	115	120,5	121,9	123,4	126,4	129,5	117,3	83,4	119,7
Рівень безробіття, %	11,6	10,9	9,6	9,1	8,6	7,2	6,8	6,4	6,4	8,8	8,1
Реальний наявний дохід, у % до минулого року	-	-	118	109,1	119,6	123,9	111,8	114,8	107	90,1	-
Індекс промислового виробництва відносно до минулого року, %	113,2	114,2	107	115,8	112,5	103,1	106,2	110,2	96,9	78,1	111,0
Обсяг капітальних інвестицій, млн грн.	-	-	46563	59899	89314	111174	148972	222679	272074	192878	189060,6
Темп росту капітальних інвестицій, %	-	-	-	128,6	149,1	124,5	134,0	149,5	122,2	70,9	98,02
Дефіцит державного бюджету, млрд грн.	-0,8	-1,5	-0,6	-0,2	-3,2	-1,8	-0,7	-1,1	-14,1	-25,1	-11,3
Державний борг, млрд грн.	77	74,6	75,7	75,5	85,4	78,1	80,5	88,7	189,4	362,0	301,5
Облікова ставка НБУ, %	27,0	12,5	7,0	7,0	9,0	9,5	8,5	8,0	12,0	10,25	7,75
Стан макроекономічної ситуації	Помірне економічне зростання		Стабілізація економіки		Уповільнення економічного росту		Повільне економічне зростання		Погіршення економічної ситуації	Економічна криза	Відновлення економіки

* Розроблено на основі статистичних даних Держкомстату України, НБУ [10; 11].

ництва приділяють Беленький П.Ю., Мікула Н.А., Гомольська Н.І., Демченко В.В., Матвеев Є.Є.; економічний розвиток регіонів став предметом дослідження Папп В.В., Пастернак О.І., Шевчук Л.Т. та ін. [5; 7; 8; 12]. Результати зазначених досліджень певною мірою характеризують ті чи інші аспекти розвитку регіонів, в тому числі й економічний, але в умовах макроекономічної нестабільності важливо систематично здійснювати моніторинг економічної ситуації у регіонах, аналізувати її динаміку та оцінювати можливий вплив тенденцій у регіонах на національну економіку.

рівні економічного розвитку регіонів та їх вплив на національну економіку; розглянути пріоритети регіональної політики, спрямованої на покращення економічної

Таблиця 2. Валовий регіональний продукт у 2008–2009 рр.*

Область	Валовий регіональний продукт (млн грн.)				Індекси фізичного обсягу ВВП (у цінах попереднього року, відсотків)		ВВП у розрахунку на одну особу (грн.)	
	2008	Частка у ВВП України, %	2009	Частка у ВВП України, %	2008	2009	2008	2009
Україна	948056	100	913345	100	102,3	85,2	20495	19832
Автономна Республіка Крим	27365	2,9	27396	3,0	106,6	90,7	13898	13933
Вінницька	20094	2,1	20104	2,2	105,1	90,1	12061	12145
Волинська	12784	1,3	12225	1,3	106,1	86,0	12340	11796
Дніпропетровська	104687	11,0	93331	10,2	97,3	83,5	30918	27737
Донецька	117646	12,4	103739	11,4	97,1	81,6	26028	23137
Житомирська	15008	1,6	14731	1,6	104,2	88,9	11545	11419
Закарпатська	13208	1,4	12542	1,4	103,9	82,1	10626	10081
Запорізька	42445	4,5	37446	4,1	101,3	78,9	23232	20614
Івано-Франківська	17883	1,9	17241	1,9	97,5	89,3	12940	12485
Київська	35687	3,8	37548	4,1	104,4	89,2	20593	21769
Кіровоградська	13961	1,5	13389	1,5	113,7	85,8	13515	13096
Луганська	42985	4,5	38451	4,2	98,9	86,7	18338	16562
Львівська	35534	3,7	35955	3,9	100,7	88,3	13902	14093
Миколаївська	19410	2,0	20336	2,2	106,9	92,5	16175	17050
Одеська	46994	5,0	48647	5,3	111,9	86,8	19638	20341
Полтавська	34118	3,6	33629	3,7	94,9	86,8	22476	22337
Рівненська	14074	1,5	13469	1,5	99,5	86,5	12217	11699
Сумська	16210	1,7	16060	1,8	103,6	88,7	13622	13631
Тернопільська	10618	1,1	11173	1,2	105,1	94,5	9688	10240
Харківська	59389	6,3	58923	6,5	102,1	86,3	21294	21228
Херсонська	13174	1,4	13436	1,5	109,8	93,0	11944	12256
Хмельницька	16061	1,7	15758	1,7	99,9	90,6	11932	11780
Черкаська	19101	2,0	18707	2,0	106,5	114,9	14581	14393
Чернівецька	8833	0,9	8484	0,9	108,3	105,4	9771	9383
Чернігівська	14918	1,6	14636	1,6	106,5	102,3	13213	13121
м. Київ	169564	17,9	169537	18,6	119,7	104,4	61592	61088

* Розроблено на основі статистичних даних Держкомстату України [11].

го розвитку регіонів та економіки України в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування стратегії економічного розвитку країни має базуватися на прогнозуванні макроекономічних тенденцій, що зумовлює необхідність систематичного відстеження динаміки основних макроекономічних показників в Україні в цілому та у регіонах зокрема. Останнім часом макроекономічна ситуація в Україні характеризується нестабільністю. На початку XXI сторіччя економіка України повільно розвивалася після кризи 90-х (табл. 1). Відносний економічний підйом прийшовся на 2003 рік й протримався до 2007 року. Погіршення економічної ситуації мало місце вже у 2008 році, й характеризувалося воно уповільненням темпу росту ВВП з майже 8% до 2,1%; спадом промислового виробництва на 3,1%, суттєвим підвищенням темпів інфляції до 22,3%, зниженням темпів росту капітальних інвестицій, значним зростанням дефіциту Державного бюджету, зростанням державного боргу більш як у 2 рази, підвищенням облікової ставки НБУ до 12%. Негативні тенденції посилювалися у 2009 році: хоча темп інфляції уповільнився, але залишився ще високим — 112,3%; критично впав рівень ВВП — більш як на 15%, індекс промислового виробництва — на 21,9%, майже на 30 скоротився обсяг капітальних інвестицій, у 2 рази зріс державний борг, на 10 млрд грн., підвищився дефіцит бюджету, при цьому також зріс рівень безробіття на 2,2% за рік, скоротилися реальні наявні доходи населення майже на 10%. Все це дозволяє оцінити стан економіки України як кризовий.

Але вже у 2010 році відбулися позитивні зрушення, які ознаменувалися суттєвим зростанням ВВП, майже на 20%, показник якого перевищив 1094,6 млрд грн. — найвищий показник за увесь досліджуваний період, більш як на 11% зріс обсяг промислового виробництва, темпи інфляції продовжили тенденцію уповільнення, рівень безробіття скоротився до 8,1%, суттєво скоротилися і державний борг, і дефіцит бюджету, все це свідчить про відродження економіки України та покращення умов для подальшого економічного зростання. Отже, спад економіки прийшовся на кінець 2008 початок 2009 року внаслідок світової фінансово-економічної кризи та загострення внутрішньоекономічної і політичної ситуації, посилення регіональних диспропорцій.

За даними Держкомстату України внутрішній валовий продукт скоротився лише в окремих областях. Падіння даного показника спостерігалось лише у Дніпропетровській, Донецькій, Івано-Франківській, Луганській, Полтавській, Рівненській, Хмельницькій областях. Найбільше падіння відбулося у Полтавській області — більш як на 5% (табл.2). А вже у 2009 році зниження регіонального ВВП мало місце майже в усіх регіонах за винятком Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей, але в окремих регіонах воно було більш суттєвим, а в інших — менш суттєвим. Падіння ВВП не перевищило 10% лише у таких областях, як АР Крим, Вінницька, Миколаївська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька. Найбільше падіння відбулося у промислових регіонах України, у Запорізькій області падіння ВВП навіть перевищило 20% й було найвищим серед регіонів Ук-

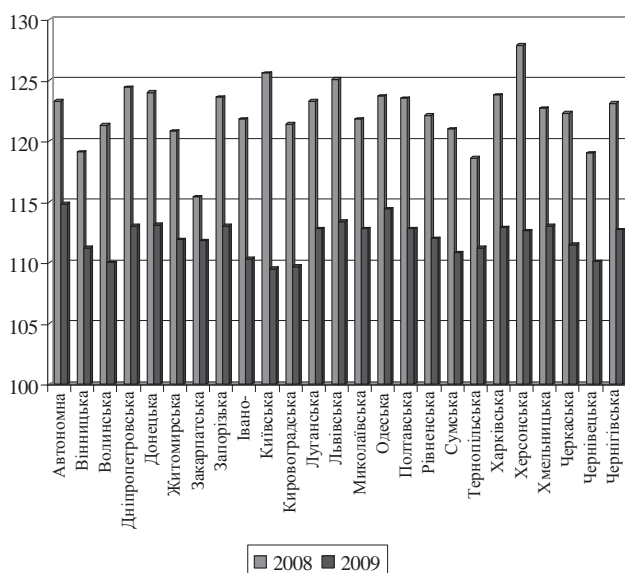

Рис. 1. Динаміка темпів інфляції в Україні та у регіонах у 2008—2009 рр.*

* Розроблено на основі статистичних даних Держкомстату України [11].

раїни, на 16,5 та 18,4% знизився ВВП у Дніпропетровській та Донецькій областях відповідно, Луганській — на 13,3%. А якщо враховувати, що саме ВВП цих регіонів займає значну частку ВВП України, у сукупності майже 30%, то криза у зазначених регіонах суттєво відобразилася на показниках України в цілому.

На економіку країни та її регіонів значний вплив справляє інфляція. За умов збільшення її темпів більш вразливою стає національна валюта. Відповідно до статистичних даних табл. 1 в Україні найбільш стабільною цінова ситуація була у 2001—2003 роках, темп інфляції не перевищував 10%, а у 2002 році взагалі індекс інфляції був менше 100%. Починаючи з 2004 року, ціни в Україні щороку зростали, збільшувався й темп приросту цін. Найбільш суттєвою інфляція була у 2007 році, індекс цін становив 116,55%, а у 2008 році він перевищив 20% й склав 122,34%. Хоча у 2009—2010 роках темпи інфляції уповільнилися, зростання цін залишається поки суттєвим.

Аналізуючи інфляційні процеси у регіонах у 2008—2009 роках (рис. 1), слід відзначити, що у 2008 році в одинадцяти областях темп інфляції перевищував середній показник по Україні, причому у таких, як Дніпропетровська, Донецька, Київська індекс інфляції був більшим за середній на 2—3%. Саме у цих регіонах інфляційні процеси розвиваються прискореними темпами. У 2009 році загальна цінова ситуація в Україні виправилася, хоча і залишається складною. У регіонах, як і у 2008 році, спостерігається суттєва диференціація індексів цін. Якщо у Київській та Кіровоградській областях темп інфляції не перевищив 110%, то у АР Крим та Одеській областях він майже досяг 115%, тобто різниця становила близько 5%, тобто інфляційні процеси у регіонах України нерівномірно та мають різні наслідки, що потребує урахування під час формування регіональних стратегій економічного розвитку та основних засад регіональної політики.

Таблиця 3. Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати (1995—2010) (%)

	Номінальна заробітна плата		Реальна заробітна плата	
	до попереднього року	грудень до грудня попереднього року	до попереднього року	грудень до грудня попереднього року
1995	514,2	356,7	110,6	128,1
1996	171,4	121,7	96,6	86,2
1997	113,7	109,4	96,6	97,6
1998	107,2	106,2	96,2	87,1
1999	115,7	124,3	91,1	103,4
2000	129,6	135,4	99,1	103,6
2001	135,2	127,7	119,3	120,4
2002	121,0	117,0	118,2	115,6
2003	122,8	124,4	115,2	113,8
2004	127,5	127,7	123,8	120,8
2005	136,7	144,9	120,3	131,5
2006	129,2	125,2	118,3	111,7
2007	129,7	131,1	112,5	110,3
2008	133,7	119,5	106,3	97,0
2009	105,5	111,6	90,8	99,1
2010	120,0	120,1	110,2	110,5

* За даними Держкомстату [11].

Отже, в Україні протягом останніх десяти років, за винятком 2002 року, інфляція має значні масштаби, й поки індекс цін буде перевищувати її безпечний рівень у 103% (відповідно до критеріїв Маастрихтської угоди, прийнятою країнами ЄС) інфляційні процеси в Україні будуть негативно впливати на економіку країни та вважатися одним із найбільш значимих чинників макроекономічної нестабільності. За таких обставин першочерговим завданням економічного відродження є підвищення ефективності використання інструментів фіскальної та монетарної політики й спрямування їх на забезпечення оптимального рівня цінової динаміки.

Крім негативного впливу на національну валюту, високі темпи інфляції зумовлюють знецінення доходів населення, про що свідчать статистичні дані (табл.3) держкомстату щодо рівня номінальних та реальних доходів. У період відносно економічної стабільності, 2004—2006 рр., відбувалося суттєве зростання номінальної заробітної плати, найвищий приріст, 36,7%, відбувся у 2005, в той же час значним було й зростання реальної заробітної плати, приріст перевищував 20% на рік. У міру уповільнення економічного зростання, починаючи з 2007 року, приріст як номінальної, так й реальної заробітної плати в Україні скоротився, до того ж зросла різниця між приростом номінальної та реальної заробітної плати внаслідок прискорення інфляційних процесів. Якщо у 2007 році приріст номінальної заробітної плати становив майже 30%, то реальної — лише 12,5%; у 2008 році номінальна зросла майже на 34%, а реальна лише на 6,3%. З розвитком фінансово-економічної кризи у 2009 році ситуація взагалі погіршилася, оскільки номінальна заробітна плата зросла на 5,5%, а

реальна не лише не зросла, а скоротилася на 9,2%. З покращенням фінансово-економічної ситуації у 2010 р. приріст номінальної заробітної плати склав 20%, а через дванадцять відсоткову інфляцію реальна зросла на трохи більш 10%. Слід відзначити, що однією з гострих проблем в Україні залишається низька оплата праці, а це зумовлює низький рівень життя населення. У період 2008—2009 років середньомісячна заробітна плата в Україні становила 1806 та 1906 грн. відповідно, або 225—240 дол. — один з найнижчих показників у Європі.

Аналізуючи регіональні особливості сфери соціального сектора, які, перш за все, характеризуються матеріальним забезпеченням населення, виявлено, що у 2008 роках різниця між максимальною (у Донецькій області) та мінімальною (у Тернопільській області) середньомісячною заробітною платою у регіонах України становить більш 700 грн. У процесі дослідження середньої номінальної заробітної плати по регіонах України було визначено області, у яких високий рівень середньої заробітної плати (вище середнього по Україні), середній (майже відповідає середньому по Україні) та низький (нижче середнього по Україні) (табл. 4).

Як видно з таблиці, лише у трьох областях України середньомісячна заробітна плата вище середнього її рівня по Україні, у чотирьох областях — майже відповідає середньому рівню, а у більшості областей України її можна охарактеризувати як низьку. Динаміка темпів середньомісячної заробітної плати показує, що більш високі темпи її приросту у 2008 році спостерігалися у центральних, північних та західних областях, Вінницькій, Волинській, Житомирській, Київській, Кіровоградській, Сумській, Тернопільській, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській, приріст становив більш 7%, в той час коли у промислово розвинутих східних областях — від 2 до 4%. До того ж у східних областях й зменшення реальної заробітної плати у 2009 році було більш суттєвим (на 11—13%), ніж в цілому по Україні (9,2%), в той же час в окремих областях — Закарпатській, Кіровоградській, Чернівецькій — падіння реальної заробітної плати не перевищило 5% [11]. Таким чином, виявлено негативний вплив наслідків фінансово-економічної кризи на сферу оплати праці та суттєві регіональні розбіжності щодо рівня та динаміки відповідних показників. Отже, урегулювання та значної уваги з боку державних органів влади потребує сфера оплати праці в Україні як з точки зору рівня та динаміки заробіт-

Таблиця 4. Групування регіонів України за рівнем середньомісячної заробітної плати

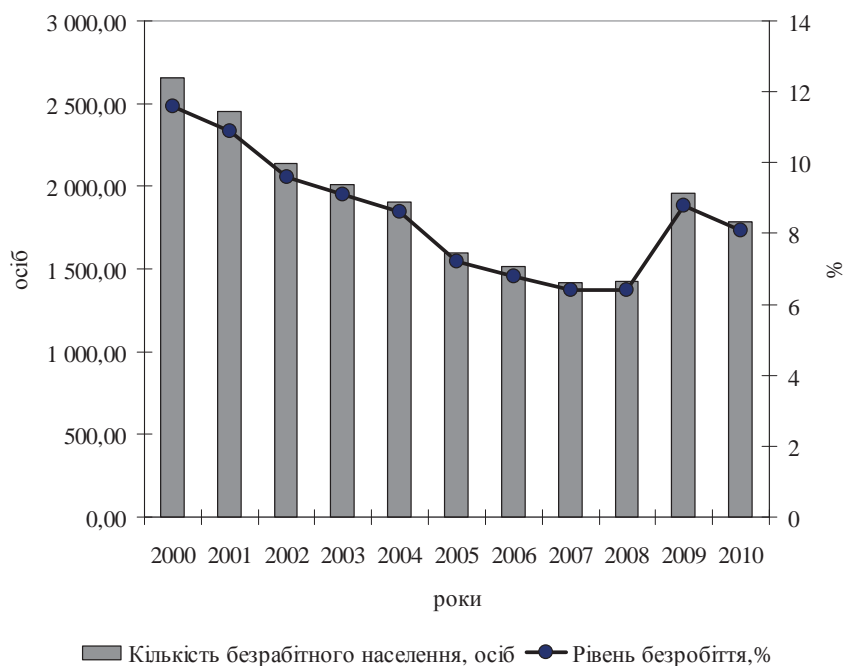
Рівень середньомісячної заробітної плати	Області
Високий рівень середньомісячної заробітної плати	Дніпропетровська, Донецька, Київська
Середній рівень середньомісячної заробітної плати	Запорізька, Луганська, Миколаївська, Харківська
Низький рівень середньомісячної заробітної плати	Усі інші

ної плати, так й відносно регіональних особливостей у даній сфері.

Майже за усіх часів одним зі складних соціально-економічних явищ залишається безробіття. У кризові та післякризові роки проблема безробіття загострюється й виражається у тому, що скорочуються робочі місця й все більш працездатного населення стає безробітним, до того ж зростає неофіційна зайнятість. Усе це негативно відображається на стані ринку праці країни та економіки в цілому, а відтак, потребує систематичного дослідження тенденцій та динаміки (рис. 2). Починаючи з 2002 року в Україні рівень безробіття щорічно знижувався й скоротився за сім років з 11,6 до 6,4%, тобто більш як на 5%, що свідчить про позитивні тенденції на ринку праці. Проте із розвитком фінансово-економічної кризи рівень безробіття у 2009 році стрибнув до 8,8% й повернувся до рівня 2003—2004 років. У 2010 році ріст безробіття був призупинений, навіть вдалося скоротити його до 8,1%, але ситуація залишається складною, а з прийняттям пенсійної реформи, у якій передбачено зростання пенсійного віку, можна очікувати новий сплеск й поки не будуть визначені ефективні інструменти регулювання ринку праці, важко очікувати стабілізації та вирішення проблем зайнятості.

Серед регіонів України найбільш гостро проблема безробіття стоїть у Волинській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Львівській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях, тобто переважно у центральному та західному регіонах. У 2009 році значно погіршилася ситуація на ринку праці Вінницької області, рівень безробіття зріс з 6,3 до 10,5%, Дніпропетровській та Донецькій приріст безробітних становив 3-4%, майже у два рази зросло безробіття у Закарпатській області, на 4% збільшилося безробітних — у Полтавській, Рівненській та Сумській областях, у межах 3% зросло безробіття у таких областях, як Тернопільська, Харківська, Чернігівська. Отже, внаслідок фінансово-економічної кризи загострилася ситуація на ринку праці у західних областях та значно погіршилася в інших регіонах, передусім — у східному.

Проведений аналіз макроекономічної ситуації в Україні та регіонах свідчить про те, що продовж незначного періоду часу — 10 років (2000—2010 роки), економіка України пережила майже усі стадії розвитку, від помірного зростання до піку й спаду, що характеризує високий рівень макроекономічної нестабільності, яка доповнюється суттєвими регіональними відмінами економічного розвитку та тенденцій. Незважаючи на це, остання результати дають надію сподіватися на початок нового етапу розвитку економіки України, показники 2010 року свідчать про подолання негативних макроекономічних тенденцій та поступове відновлення, але прогнозувати подальший економічний роз-

Рис. 2. Динаміка рівня безробіття в Україні у 2000—2010 рр.*

* Розроблено на основі статистичних даних Держкомстату України [11].

виток досить складно. Спираючись на дані консенсус-прогнозу на 2011 рік, можна сподіватися на приріст ВВП у межах 4—7%, промислового виробництва — 7%, передусім прогнозується суттєвий підйом у переробній промисловості, приріст виробництва має становити 9,2%. Головними чинниками зростання ВВП у 2011 році з боку попиту є покращення кон'юнктури зовнішніх товарних ринків та активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Очікується, що ці чинники зумовляватимуть збільшення питомої ваги експорту та його внеску у зростання ВВП, а також збільшення питомої ваги та внеску валового нагромадження основного капіталу. Відновлення зростання реальних доходів населення відбуватиметься завдяки збільшенню попиту на ринку праці з боку приватного сектора, що призведе до зростання кінцевих споживчих витрат домогосподарств (на 6%). Номінальна заробітна плата у 2011 році очікується на рівні 2600 грн. Її зростання, головним чином, відбуватиметься за рахунок збільшення оплати праці найманих працівників підприємств реального та фінансового секторів [1]. Але досягнення зазначених показників потребує обґрунтованої стратегії економічного розвитку та оптимізації регіональної політики, спрямованої на визначення пріоритетів розвитку економіки у регіонах, досягнення економічного зростання в яких у сукупності має справити позитивний вплив на економіку країни в цілому.

ВИСНОВОК

Перед Україною на даному етапі поки залишається низка гострих проблем, пов'язаних із виходом з кризи, досягненням макроекономічної стабільності, на основі якої має будуватися стратегія економічного розвитку, усуненням регіональних диспропорцій економічного розвитку.

У процесі аналізу та оцінки основних макроекономічних показників встановлено, що глибина фінансово-економічної кризи багато в чому визначається специфікою економічного розвитку регіонів України. Більш суттєво, на відміну від інших регіонів, постраждали промислово розвинуті області сходу України, які у сукупності забезпечують 30% економіки країни. Значне падіння ВВП, майже на 20%, випереджаючі темпи інфляції, рівень якої перевищив 20%, суттєве зростання безробіття у таких областях як Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, значною мірою вплинули на проникливість кризи в економіку країни та зумовили її гостроту. В той же час низький рівень економічного розвитку західних та центральних областей не дозволяє прискорювати темпи економічного відновлення та подальшого економічного зростання. За таких обставин суттєвого перегляду потребує регіональна політика.

Цінність для України на шляху вирішення зазначених проблем представляє Європейський досвід, відповідно до якого Європейська політика регіонального розвитку базується на політичному принципі, згідно якого багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами, а також на економічному принципі, згідно якого нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасниках і регіонах або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втратою потенціалу та можливості для Європейського Союзу в цілому. Інвестування в сучасну інфраструктуру та інноваційну діяльність, краща освіта і професійна підготовка для людей у слабких регіонах відкривають цінні нові ринки та розширюють економічний потенціал всіх країн-учасників [4].

Враховуючи це, подальше економічне зростання в Україні є можливим лише за умов подальшого економічного розвитку областей-лідерів та сприяння економічного наближення менш розвинених областей шляхом надання належної допомоги до більш розвинених, що сприятиме покращенню їх регіональної конкурентоспроможності.

Досягненню поставленої мети сприятиме дотримання наступних принципів, які покладені в основу регіональної політики ЄС [4]:

- довгострокове стратегічне бачення;
- об'єктивний, або "неполітичний" метод залучення і розподілу ресурсів;
- спільне фінансування і партнерство, для посилення права власності;
- належне правове поле, що встановлює широкий спектр правил, які регулюють впровадження стратегії, від окремих рішень по проектах;
- підтримка інтегрованих програм (тобто підтримка пов'язаних дій у сферах інфраструктури, людських ресурсів і розвитку бізнесу) або підтримка окремих проектів;
- комбінації грантів і форм підтримки з відшкодуванням;
- забезпечення адекватного формального і неформального інституціонального потенціалу;
- моніторинг та оцінка дій, які є необхідними для

того, щоб можна було продемонструвати створену цінність;

— обумовленість програм — основні умови отримання підтримки ЄС включають: повагу до відкритих ринків в ЄС (правила конкуренції за державну допомогу, правила відкритих державних закупівель); повагу до екологічної політики і правил; повагу до принципу рівних можливостей; підхід, що базується на партнерстві і демократії;

— прозорість процесу реалізації стратегії і програми, що розглядається як важлива складова ефективного управління у XXI сторіччі.

Література:

1. "Економіка України у 2011 році: прогноз динаміки та ризику". Аналітична записка/[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/501/>>.
  2. Вершинін С.В. Основні тенденції макродинаміки у трансформаційній економіці: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 [Електронний ресурс] / С.В. Вершинін; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2005. — 22 с. — укр.
  3. Економічна криза в Україні: виміри, ризику, перспективи / [Я.А. Жаліло, О.С. Бабанін, Я.В. Белінська та ін.]. — К.: НІСД, 2009. — 142 с.
  4. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf>.
  5. Інститут регіональних досліджень Національної академії наук України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.irr.org.ua/who/index.php>>.
  6. Лобунець В.І., Баженов М.І. Основні тенденції розвитку економіки України в умовах світової фінансової кризи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.btsau.kiev.ua/files/list/edition/ed_btlkocxsjj.pdf
  7. Папп В.В. Структурні процеси в економіці регіональних суспільних систем: теорія, методологія, практика: монографія / В.В. Папп; НАН України. Інститут регіональних досліджень [відп. ред. Л.Т. Шевчук]. — Львів, 2009. — 335 с.
  8. Пастернак О.І. Економічний розвиток регіону: маркетингове забезпечення: монографія / О.І. Пастернак; НАН України. Ін-т регіональних досліджень [відп. ред. П.Ю. Беленький]. — Львів, 2009. — 200 с.
  9. Розгортання фінансово-економічної кризи в Україні у 2009 році: негативні наслідки та засоби їх пом'якшення: монографія / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. — К., 2009. — 160 с.
  10. Статистика. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/statist/sfs.htm>>.
  11. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/MAP/map_new.html>.
  12. Територіально-галузева структура економіки Карпатського регіону: монографія / НАН України. Інститут регіональних досліджень. За ред. д.е.н., проф. Шевчук Л.Т. — Львів, 2009. — 834 с.
- Стаття надійшла до редакції 26.08.2011 р.*